

Isosahasammal

Stor revmossa

Bazzania trilobata

Uhanalaisuusluokka (IUCN): silmälläpidettävä (NT)

Luonnehdinta

Isosahasammal on yksi suurimpia maksasammalia. Sen versot ovat 5–6 mm leveitä ja jopa 10 cm pitkiä. Laji muodostaa löyhiä peitteitä, joissa harvahaaraiset versot kasvavat alustanmyötäisesti tai kohenevat vinosti. Sammalessa on erikoinen öljynkiiltainen oliivinvihreä väri, joka toimii hyvänä tuntomerkinä ja erottuu yleensä kaukaakin katsottuna muusta sammalpeitteestä.

Läheltä katsottuna näkyy toinen huomionarvoinen tunto-merkki: lajin kylkilehtien poikkeuksellinen asento. Isosahasammalella versossa alempana olevat kylkilehdet peittävät osittain ylempänä olevia lehtiä, kun taas useimilla muilla maksasammalilla lehtien asento on päinvastainen. Sammalen alapinnalla on paljain silmin näkyviä rihma-maisia stoloneja. Laji ei ilmeisesti muodosta itiöpesäkkeitä Suomessa.

Elinympäristö ja levinneisyys

Isosahasammal tavallisimpia kasvupaikkoja ovat jyrkän-teiden ja rotkojen tyvet ja aluslouhikot sekä purolouhikot. Se viihtyy etenkin pitkälle kesään kosteina säilyvissä lohkareiden välisissä onkaloissa. Louhikot voivat olla metsäisiä tai melko avoimia, kunhan louhikon sisällä säilyy sopiva ilman-kosteus. Toisinaan lajia tavataan myös kostealla maalla purojen varsilla ja puiden tyvillä.

Isosahasammalta esiintyy paikoittain Etelä- ja Keski-Suomessa, ja pohjoisimmat havainnot on tehty Lapista Sodankylästä.

Nykytila ja uhkatekijät

Isosahasammal esiintymät ovat suppeita ja hajallaan. Se on kostean pienilmaston laji, joka metsäisillä kasvupaikoilla yleensä viestii pitkästä metsäjatkumosta. Kalliojyrkänteiden alusmetsien hakkuut ovat voineet vähentää sammal-elinympäristöjä. Noin kolmannes isosahasammal- reilusta 120 nykyesiintymästä on suojeltu.

Hoitosuositukset

Isosahasammal- kasvu- ja kasvupaikka ja sen välitön ympäristö tulisi säilyttää jatkuvasti peitteisinä. Lähiympäristöä tulisi käsitellä niin, että varjoisuus ja pienilmaston kosteus säilyvät. Esiintymiä on metsälain mukaisilla jyrkänteillä, rotkoissa ja kuruissa. Näiden elinympäristöjen ominaispiirteiden muuttaminen on kielletty. Osa sammal- kasvupaikoista on METSO-ohjelmaan sopivia kohteita.

Lähteet

- Hyvärinen, E., Juslén, A., Kempainen, E., Uddström, A. & Liukko, M. (toim.). 2019. Suomen lajien uhanalaisuus – Punainen kirja 2019. Ympäristöministeriö ja Suomen ympäristökeskus, Helsinki. 704 s. <http://hdl.handle.net/10138/299501>
- Kuitunen, T. 2021. Isosahasammal (*Bazzania trilobata*). Luopioisten kasvisto. <https://www.luopioistenkasvisto.fi/index.html>
- Lajitietokeskus. 2022. Lajihavainnot. <https://laji.fi/observation/list>
- Nitare, J. (toim.). 2000. Signalarter. Indikatorer på skyddsvärd skog, Flora över kryptogamer. Skogstyrelsens Förlag. 384 s.
- Pinkka (2021). Isosahasammal. Pinkka, Lajintutemuksen oppimisympäristö. Luomus & Bio- ja ympäristötieteellinen tiedekunta, Helsingin yliopisto. <https://pinkka.helsinki.fi/pinkat/#/speciescards/53286>

Kuva: Jouko Rikkinen